

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 listopada 2019 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSA Krzysztof Górski
Sędziowie:	SA Leon Miroszewski (spr.) SA Halina Zarzeczna
Protokolant:	St. sekr. sąd. Marta Osińska

po rozpoznaniu w dniu 6 listopada 2019r. na rozprawie sprawy z powództwa S. K. (1)

przeciwko E. J. (1)

na skutek skargi powoda o wznowienie postępowania w sprawie

zakończony prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Szczecinie

z dnia 28 marca 2018r. sygn. akt I ACa 637/17

I. oddała skargę,

II. zasądza od powoda na rzecz pozwanej kwotę 2.700 (dwa tysiące siedemset) złotych tytułem kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

Leon Miroszewski Krzysztof Górski Halina Zarzeczna

Sygnatura akt I ACa 244/19

UZASADNIENIE

Pismem z dnia 4 kwietnia 2019 roku (data nadania) S. K. (1) wniósł o wznowienie postępowania w sprawie tutejszego Sądu I ACa 637/17, w której był powodem w postępowaniu o zachówek, zakończony wyrokiem z dnia 28 marca 2018 roku. Wniósł też o zasądzenie po wznowieniu postępowania od pozwanej E. J. (1) na rzecz powoda, obok zasądzonej już kwoty 48.875 złotych, dodatkowo kwoty 23.000 złotych z odsetkami od dnia 1 czerwca 2018 roku. Wniósł też o zasądzenie od pozwanej na rzecz skarżącego zwrotu kosztów procesu.

W uzasadnieniu skargi powołał się na dowody, które przedstawił i wniósł o ich przeprowadzenie, na okoliczność odwołania przez spadkodawczynię S. K. (2) zapisu o zobowiązaniu pozwanej do udostępnienia po śmierci spadkodawczyni powodowi dwóch pomieszczeń wraz z kuchnią i

łazienką, zawartego w umowie darowizny z dnia 14 maja 2004 roku oraz sprzedaży przez pozwaną nieruchomości obejmującej te pomieszczenia. Wniósł też o przesłuchanie świadków wymienionych w treści pisma, na okoliczność na okoliczność braku wiedzy powoda w chwili orzekania w sprawie o zachowek o odwołaniu przez spadkodawczynię oświadczenia w umowie darowizny, dotyczącego uprawnienia powoda do dożywotniego korzystania z części nieruchomości po jej śmierci tj. z dwóch pomieszczeń wraz z kuchnią i łazienką położonych na parterze budynku, niekwestionowania przez pozwaną w toku postępowania uprawnienia powoda do możliwości korzystania z w/w pokoi w nieruchomości. Wniósł też o przesłuchanie stron na powyższe okoliczności.

Wskazał, że wyrokiem z dnia 30 maja 2017 roku, sygnatura akt I C 840/15, Sąd Okręgowy w Szczecinie zasądził od E. J. (1) na rzecz B. G. (1) kwotę 76.062,50 złotych, a na rzecz powoda kwotę 53.062,50 złotych, oddalając powództwo w pozostałym zakresie, w tym w całości powództwo K. K.. Na skutek apelacji pozwanej tutejszy Sąd Apelacyjny, wyrokiem z dnia 28 marca 2018 r., sygn. akt I ACa 637/17, zmienił zaskarżony wyrok i ustalił, że wartość przysługującego B. G. (2) i S. K. (1) zachowku to kwota 71.875 zł. przy czym wartość należnego powodowi S. K. (1) zachowku została obniżona do kwoty 48.875 zł. z uwagi na przysługujące mu prawo do bezpłatnego i dożywotniego zamieszkiwania w dwóch pokojach położonych na parterze budynku mieszkalnego położonego w Z. nr (...). Sąd Okręgowy i Sąd Apelacyjny opierając się na opinii biegłego sądowego z zakresu wyceny nieruchomości ustaliły wartość prawa dożywotniego zamieszkiwania ustanowionego na rzecz S. K. (1) opisanego w § 5 zdanie drugie umowy darowizny na kwotę 23 000 zł.

Dalej skarżący podniósł, że po wydaniu wyroku przez Sąd Okręgowy w Szczecinie pozwana w dniu 12 października 2017 r. dokonała sprzedaży części swojego majątku, tj. zabudowanej nieruchomości położonej w (...), dla której Sąd Rejonowy w Stargardzie Szczecińskim Zamiejscowy Wydział Ksiąg Wieczystych w P. prowadzi księgę wieczystą nr (...), uniemożliwiając tym samym wykonanie ciężącego na niej zobowiązania do ustanowienia na rzecz powoda prawa do korzystania z nieruchomości w zakresie wskazanym w umowie darowizny. Po uzyskaniu ceny pozwana, mimo wezwania do zapłaty, nie rozliczyła się z bratem, a więc nie wyrównała mu wysokości otrzymanego zachowku.

Wobec powyższego powód w dniu 19 listopada 2018 roku złożył pozew do Sądu Rejonowego w S. o zapłatę części należnego mu ekwiwalentu wynikającego z niezrealizowanego przez pozwaną zapisu tj. lewo ty w wysokości 1500 zł. wraz z odsetkami za opóźnienie. Sprawa została zarejestrowana pod sygnaturą I C 3911/18. W odpowiedzi na pozew, doręczonej pełnomocnikowi powoda w dniu 4 stycznia 2019 roku, pozwana E. J. (1) zakwestionowała fakt, że na rzecz darczyńcy powstała służebność dożywotniego zamieszkiwania wskazana w umowie darowizny, a tym bardziej po jej śmierci na rzecz powoda. Ponadto podniosła, że nawet jeśli służebność na rzecz S. K. (2) powstała, to powyższe prawo nie przeszło na rzecz powoda, albowiem S. K. (2) odwołała zapis zawarty w § 5 zdanie drugie umowy. Na niniejszą okoliczność pozwana przedłożyła pisemne oświadczenie S. K. (2).

Dalej powód stwierdził, że ani pozostałe rodzeństwo stron: B. G. (2) i K. K., nie mieli wiedzy o fakcie, że ich matka odwołała swoją wolę zawartą w umowie darowizny, dotyczącą zapisu na rzecz S. K. (1), ani także, że sporządziła oświadczenie, które zostało dołączone do odpowiedzi na pozew w sprawie I C 3911/18. Pozwana nigdy nie informowała S. K. (1), że nie ma on prawa do korzystania z pokoi zapisanych w umowie darowizny, ani także aby mama cofnęła swoje oświadczenie dotyczącej jego uprawnień zawartych w darowizny, powstałych po jej śmierci.

Powód podniósł, że w postępowaniu o zachowek ta okoliczność została także przez pozwaną przemilczana. W postępowaniu tym pozwana mając świadomość, że fakt ustanowienia służebności na nieruchomości będącej przedmiotem darowizny od matki stron zmniejszy wartość zachowku przysługującego S. K. (1), celowo nie przedłożyła i zataiła oświadczenie matki o cofnięciu nałożonego na pozwaną obowiązku ustanowienia bezpłatnego i dożywotniego prawa do korzystania z części nieruchomości na rzecz S. K. (1).

Zdaniem powoda powyższa okoliczność miała znaczenie dla rozstrzygnięcia w niniejszej sprawie i wpływ na stan faktyczny i prawny spraw. Pozwana nie zaprzeczała istnieniu prawa powoda do zajmowania pokoi, które wcześniej były do dyspozycji S. K. (2), wskazywała jedynie, że brat po śmierci mamy nigdy nie chciał ze swojego uprawnienia korzystać. Powód dodał, że E. J. (1) mimo przyjętego na siebie zobowiązania w umowie darowizny, po śmierci matki nie udostępniła powodowi zajmowanych poprzednio przez S. K. (2) pokoi. Wprowadzenie brata do nieruchomości uzależniała od wpłaty kwoty stanowiącej równowartość połowy mieszkania.

Dopiero w chwili otrzymania odpowiedzi na pozew tj. 4 stycznia 2019r. powód powziął wiadomość, że ustanowione na jego rzecz prawo do bezpłatnego i dożywotniego zamieszkiwania w dwóch pokojach położonych na parterze budynku mieszkalnych położonego w Z. nr (...) zostało przez matkę odwołane, a przysługująca mu służebność do korzystania z w/w pokoi, po jej śmierci, nie powstała.

Zdaniem powoda powyższe okoliczności dostatecznie wykazują, że po uprawomocnieniu się wyroku w niniejszej sprawie wykryty został środek dowodowy, który mógłby mieć wpływ na jej wynik, a powód nie mógł z niego skorzystać w poprzednim postępowaniu. W związku powyższym zaistniała konieczność przeprowadzenia dowodu z dokumentu w postaci oświadczenia S. K. (2) (nieopatrzono żadną datą) a także ponownie z zeznań świadków E. J. (2) i W. K. oraz przesłuchania strony pozwanej na okoliczność odwołania przez darczyńcę S. K. (2) oświadczenia o prawie powoda do zamieszkania w nieruchomości po jej śmierci, nieistnienia w chwili orzekania przez Sąd I i II instancji w sprawie o zachówek uprawnienia powoda do zamieszkiwania w nieruchomości położonej w (...), dla której Sąd Rejonowy w Stargardzie Szczecińskim Zamiejscowy Wydział Ksiąg Wieczystych w P. prowadzi księgę wieczystą nr (...).

Mając na uwadze fakt, że dopiero w tym roku powód dowiedział się o istnieniu okoliczności faktycznych potwierdzających, iż przyznana mu kwota zachowku została bezpodstawnie obniżona o kwotę stanowiącą równowartość nieprzysługującej mu służebności, powód skargę o wznowienie postępowania oparł na podstawie art. 403 § 2 k.p.c., uznając, że jest ona konieczna i uzasadniona.

W odpowiedzi na skargę o wznowienie postępowania pozwana wniosła o oddalenie skargi oraz zasądzenie od powoda zwrotu kosztów postępowania. W uzasadnieniu podniosła, że środek dowodowy w postaci oświadczenia S. K. (2) nie mógł i nie może mieć wpływu na wynik postępowania o zachówek po zmarłej S. K. (2). Pozwana rzeczywiście powołała się na oświadczenie zmarłej w sprawie przed Sądem Rejonowym w S., w której powód dochodzi równowartości służebności mieszkania, jednakże poczyniła to jedynie pomocniczo. W istocie oświadczenie o odwołaniu ustanowienia służebności wymagało dla swojej ważności takiej samej formy, w jakiej służebność została ustanowiona, tj. formy aktu notarialnego, natomiast forma ta nie została zachowana. Tym samym powołany przez powoda dowód nie mógł mieć wpływu na wynik sprawy o zachówek. Pozwana podniosła też nieważność czynności ustanowienia służebności na rzecz powoda.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje

Zgodnie z art. 403 § 2 k.p.c. skargę o wznowienie postępowania można oprzeć między innymi na wykryciu takich okoliczności faktycznych lub środków dowodowych, które mogły mieć wpływ na wynik sprawy, a z których strona nie mogła skorzystać w poprzednim postępowaniu.

W niniejszej sprawie skarżący powód powołał się na fakt, wskazany jako nowy, odwołania przez matkę powoda, darczyńcę w stosunku do pozwanej odnośnie udziału w zabudowanej nieruchomości położonej we wsi Z., stanowiącej działki nr (...) o powierzchni 300 m², dla której Sąd Rejonowy w S. prowadzi księgę wieczystą nr (...), oświadczenia o prawie powoda do zamieszkania w tej nieruchomości po śmierci matki, a tym samym nieistnienia tego prawa po stronie powoda w chwili wydawania wyroku w sprawie, której dotyczy skarga o wznowienie postępowania.

Powyższe zostało przedstawione jako o tyle istotne, że w wyroku tym, zasądzając od pozwanej na rzecz powoda kwotę 48.875 złotych tytułem zachowku, tutejszy Sąd Apelacyjny obniżył należny powodowi zachówek o wartość wskazanego prawa, przyjętą w kwocie 23.000 złotych.

Powyższe wskazanie podstawy skargi czyni ją opartą na ustawowej podstawie. Ocena ta ma charakter formalny, a więc polega na sprawdzeniu, czy podana w skardze podstawa jest w ogóle przewidziana w ustawie i czy powołane przez skarżącego okoliczności faktyczne dają się zakwalifikować w sposób abstrakcyjny pod którąkolwiek z podstaw przewidzianych w ustawie (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 grudnia 2018 roku, II CZ 76/18). Przy ocenie dopuszczalności skargi w aspekcie wskazania ustawowej podstawy tutejszy Sąd brał więc pod uwagę jedynie treść twierdzeń faktycznych zawartych w skardze, nie weryfikując ich prawdziwości, a tym bardziej istnienia skutku w postaci możliwości wpływu na wynik sprawy. Sprawdzał, czy mógłby dokonać subsumpcji wskazanej w skardze podstawy pod hipotezę którejkolwiek z przewidzianych w ustawie podstaw wznowienia, to zaś wiąże się z istoty rzeczy z koniecznością wykładni hipotezy norm opisujących te ustawowe podstawy. Rezultatem tych zabiegów było ustalenie, wyłącznie na podstawie treści skargi, czy przy założeniu prawdziwości twierdzeń faktycznych zawartych w uzasadnieniu skargi, mogłaby ona być uzasadniona.

Formalna dopuszczalność skargi po stwierdzeniu, że została ona oparta na ustawowej podstawie nie oznacza, że podnoszony przez powoda fakt rzeczywiście zaistniał, a więc że dowód, którego waloru nowości w rozumieniu art. 403 § 2 k.p.c. nie sposób kwestionować, miałby faktycznie wpływ na wynik sprawy, której dotyczy skarga o wznowienie postępowania. Powyższe zależy od skutku czynności, na którą powód się powołuje, a więc oceny, czy podnoszony fakt rzeczywiście nastąpił.

Powód wskazał dokument sporządzony pismem ręcznym, bez daty, z którego treści wynika, że został sporządzony i podpisany przez S. K. (2). Dokument ten zachowuje formę pisemną, powyższe natomiast nie oznacza, że zachowuje formę wymaganą prawem. Oświadczenie S. K. (2) o ustanowieniu na rzecz powoda służebności osobistej w postaci prawa do bezpłatnego i dożywotniego zamieszkiwania w dwóch pokojach budynku położonego w Z., gmina K., województwo (...), na działkach nr (...), zostało zawarte w umowie darowizny 12/15 udziału w tej nieruchomości pomiędzy S. K. (2) a pozwaną E. J. (1) z dnia 14 maja 2004 roku, sporządzonej w formie aktu notarialnego, a więc zgodnie z art. 77 § 1 k.c. zmiana tej umowy wymaga zachowania tej samej formy.

Powołane przez powoda oświadczenie S. K. (2) nie tylko nie zachowuje wymaganej formy, ale też nie jest elementem umowy, lecz jednostronnym oświadczeniem woli, nie mającym jednak skutku odstąpienia od niej, czy wypowiedzenia. Wobec powyższego oświadczenie to nie odnosi skutku w postaci zmiany umowy z dnia 14 maja 2004 roku, a więc odwołanie ustanowienia służebności jest nieważne, a skoro powyższego oświadczenia S. K. (2) nie można też traktować jako odstąpienia czy wypowiedzenia umowy, to zachodzi sytuacja określona w art. 77 § 3 k.c. Wskazany wyżej art. 77 § 1 k.c. ma też charakter reguły interpretacyjnej, wskazuje bowiem, że jeśli ustawa przypisuje dla zawarcia umowy określoną formę szczególną, a milczy o formie jej zmiany lub uzupełnienia, ta forma szczególna ma także i tu zastosowanie. Niewątpliwie umowy darowizny dotycząca nieruchomości wymaga formy aktu notarialnego pod rygorem nieważności (art. 158 k.c. w zw. z art. 73 § 2 k.c.).

Jak widać, fakt powołany przez powoda nie mógł mieć wpływu na wynik sprawy, której dotyczy skarga o wznowienie postępowania, toteż na podstawie art. 412 § 2 k.c. należało oddalić skargę. Jednocześnie należy zauważyć, że przy rozpoznawaniu skargi tutejszy Sąd nie brał pod uwagę argumentów pozwanej co do nieważności klauzuli dotyczącej zbycia służebności osobistej przez

S. K. (2) na rzecz powoda w umowie darowizny z dnia 14 maja 2004 roku, albowiem byłoby to niedopuszczalnym wkroczeniem w meritum rozstrzygnięcia korzystającego z waloru powagi rzeczy osądzonej na podstawie art. 366 k.p.c.

Orzekając o kosztach tutejszy Sąd uwzględnił zasadę odpowiedzialności za wynik sprawy. Koszty pozwanej obejmują wynagrodzenie zastępującego ją adwokata, a ich wysokość została ustalona na podstawie § 2 pkt 5 w zw. z § 10 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie.

Leon Miroszewski Krzysztof Górski Halina Zarzeczna